

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Roździeński Walenty

Author: Dariusz Rott

Citation style: Rott Dariusz. (2005). Roździeński Walenty. W: J. Lyszczyzna, D. Rott (red.), "Słownik pisarzy śląskich. T. 1" (S. 114-116). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

R

ROŹDZIENSKI WALENTY (ok. 1570—przed 1642), kuźnik śląski i poeta, szlachcic siewierski.

Urodził się we wsi Roździeń (obecnie jedna z dzielnic Katowic — Szopienice). Był synem Jakuba, zwanego Bruśkiem, właściciela karczmy w Roździenu, i nieznaney nam z imienia córki Sycha (Zycha) Boguckiego. Pochodziła ona ze starego kuźniczego rodu. Szkołę parafialną ukończył Roździeński prawdopodobnie w sąsiednich Mysłowicach, a w rodzinnej kuźnicy nauczył się zawodu. Po śmierci matki Walenty razem z bratem Janem objęli w użytkowanie jej kuźnię wraz z ciężącymi na niej długami. Były one przyczyną procesów sądowych, jakie Roździeński wytaczał w latach 1591, 1594, 1596 panom myśłowickim. Proces z r. 1596, który wytoczył Roździeński swej pani — Katarzynie Salamonowej — przed sądem dominialnym w Pszczynie, zakończył się jego przegraną. Sąd polecił Roździeńskiemu spłacić długi solidarnie wraz ze spadkobiercami po nieżyjącym już bracie i 28 czerwca 1596 r. nakazał go uwięzić. Prawdopodobnie w więzieniu nie przebywał jednak zbyt długo. Po odbyciu kary kierował kuźnicami niweckimi. W 1602 r. toczył spór z Janem Dąbskim najpierw przed sądem starosty siewierskiego, a później przed sądem apelacyjnym w Krakowie. W następnych latach życie zawodowe i społeczne Roździeńskiego ustabilizowało się — uzyskał szlachectwo Księstwa Siewierskiego. Należy przypuszczać, że w latach 1602—1610 pracował nad wierszowanym poematem o hutnikach, przygotowując rękopis do druku. W 1605 lub 1606 r. wraz z rodziną przeniósł się do Kozięglów. Związał się z protestanckim kręgiem skupionym w Koszęcinie wokół Andrzeja Kochcickiego, który był jego mecenasem, utrzymywał bliskie kontakty z kręgiem dworskim w Pilicy, zgromadzonym wokół kasztelana oświęcimskiego Wojciecha Padniewskiego, a także z Krakowem i jego kulturą. W swej bibliotece zebrał Roździeński spory księgozbiór,

o czym dowiadujemy się z akt procesowych. W dniu 26 czerwca 1617 r. Roździeński ożenił się po raz drugi — z Anną Woszczyńnianką. Ślub wzięli w kościele Mariackim w Krakowie. Jego syn z pierwszego małżeństwa, Władysław, zapisał się w 1626 r. do Akademii Krakowskiej. Po jej ukończeniu zamieszkał z ojcem i macochą w Kozięgłowach. Roździeński zmarł między 1640 a 1642 r., a jego żona na przełomie lat 1643 i 1644. Miał brata Jana oraz siostry Dorotę i Annę.

W 1612 r. w oficynie drukarskiej Szymona Kempiniego w Krakowie ukazał się poemat *Officina ferraria abo huta i warstat szlachetnego dzieła żelaznego*. Roździeński przedstawił w nim dzieje górnictwa i hutnictwa na świecie, w Polsce i na Śląsku, informował o technikach pracy hutniczej, rodzimym folklorze górniczym i hutniczym (pisał m.in. o skarbnikach i ubożach). Na szczególną uwagę zasługuje końcowy rozdział poematu zatytułowany *Własny konterfekt abo wyobrażenie żywota kuźniczego*. Utwór charakteryzuje się oryginalną zawartością treściową oraz ciekawą formą literacką. Tekst Roździeńskiego poprzedzili dwoma epigramatami łacińskimi dwaj poeci z kręgu Andrzeja Kochcickiego — Daniel Murovius i Paweł Tvardocus.

Unikatowy egzemplarz utworu odkrył w 1929 r. ks. Leon Formanowicz w zbiorach Biblioteki Kapituły Gnieźnieńskiej. Pierwsze wydania tekstu są zasługą Romana Pollaka (1933 — edycja skrócona, 1936 — pierwsze pełne wydanie, 1948 — kolejne). W 1962 r. ukazało się wydanie jubileuszowe poematu, a w 1976 — edycja angielska. Poematowi Roździeńskiego poświęcili swoje studia historycy literatury, językoznawcy, folklorysty, badacze dziejów górnictwa i hutnictwa. Postać samego Roździeńskiego i jego dzieło były współcześnie kanwą utworu dramatycznego Jana Kazimierza Zaremby, prozy Jerzego Sikory oraz utworów poetyckich Bolesława Lubosza i Krystiana Pryndy. O jedynym utworze Roździeńskiego Czesław Hernas pisał obrazowo: „*Officina ferraria* wnosila do literatury XVII wieku nowy temat: patos i piękno pracy fizycznej i nobilitowała [...] obdartego bohatera, mówiła o pożytku i heroizmie jego pracy. [...] w zbiorowym portrecie proletariuszy tamtych czasów w szerniały od ognia bohaterach odkrywała dumę i honor zawodowy, przyznawała im prawo do pełnej godności humanistycznej”.

Bibliografia

Rożdżeńsciana. Studia o Walentym Rożdżeńskim autorze „Officina ferraria” z 1612 r. Red. S. Rospond. Wrocław 1965; *Nowe Rożdżeńsciana. Studia o Walentym Rożdżeńskim i jego dziele „Officina ferraria”.* Red. A. Jarosz. Wrocław 1985; A.W. Jarosz: *Walenty Rożdżeński poeta i hutnik ze Śląska.* Kielce 2000.

Dariusz Rott